

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

567

Vragen van het lid **Temmink** (SP) aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over *het advies van het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) over de Wet open overheid (Woo)* (ingezonden 1 november 2023).

Antwoord van Staatssecretaris **Van Huffelen** (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) (ontvangen 7 december 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 438

Vraag 1

Wanneer komt het kabinet met een reactie op het rapport en de adviezen van het ACOI over de Woo?¹

Antwoord 1

Er is een invoeringstoets uitgevoerd op de Wet open overheid (Woo). Hierin is het onderzoek van het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding (ACOI) onder journalisten over de toegang tot overheidsinformatie meegenomen. Ik vraag de regeringscommissaris Informatiehuishouding en het ACOI te reflecteren op de Woo-invoeringstoets en een advies uit te brengen naar aanleiding hiervan (voorzien Q1 2024). De belangrijkste inzichten en aanbevelingen uit dit onderzoek van het ACOI zullen bij de kabinetsreactie op de Woo-invoeringstoets en bijbehorende adviezen betrokken worden. Deze kabinetsreactie is voorzien in de eerste helft van 2024.

Vraag 2

Hoe reageert u op het feit dat 89 procent van journalisten weinig tot geen vertrouwen heeft in de overheid om zorgvuldig Woo-verzoeken af te handelen?

Antwoord 2

Dit is een zorgelijk signaal dat aansluit bij de constatering dat veel Woo-verzoeken buiten de wettelijke of afgesproken termijn worden afgehandeld. Voor de uitvoering van de controlerende taak van journalisten is de toegang tot overheidsinformatie van essentieel belang. Journalisten moeten daarom

¹ Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding, 26 oktober 2023 (<https://www.acoi.nl/actueel/nieuws/journalisten-kritisch-over-de-afhandeling-van-Woo-verzoeken/>).

kunnen rekenen op een zorgvuldige en tijdige afhandeling van Woo-verzoeken. Het is dan ook een taak van alle bestuursorganen om hieraan te werken.

Er is door een extern bureau een invoeringstoets op de Woo uitgevoerd. Met deze Woo-invoeringstoets moet specifiek in kaart worden gebracht op welke punten het openbaarheidsbeleid in Nederland precies vastloopt en welke aanvullende maatregelen moeten worden genomen om dit te verbeteren.

Vraag 3

Kunt u reageren op deze quote van een journalist «Ambtenaren doen steeds meer buiten Woo-kaders om (niets via email of apps bijvoorbeeld). Daarnaast zijn ambtenaren steeds maar bezig hun politieke bazen uit de wind te houden. Dat wordt belangrijker geacht dan openbaarheid en transparantie.»? Wat gaat u doen om transparantie en openbaarheid boven de politieke status van bewindspersonen te plaatsen?

Antwoord 3

Ik herken mij in algemene zin niet in het beeld dat ambtenaren steeds meer buiten de kaders van de Woo om doen en dat zij vooral bezig zijn hun bewindspersonen uit de wind te houden. Ambtenaren werken hard aan het realiseren van een opener overheid. Wel erken ik dat verzoekers, zoals journalisten, te vaak te laat de informatie ontvangen waar ze recht op hebben.

Openbaarheid moet los staan van de politieke status van bewindspersonen. Het is verontrustend dat uit het onderzoek naar voren komt dat dit beeld bestaat bij journalisten. Dit is dan ook een aanmoediging om, in overleg met journalisten en gebruikmakend van de resultaten van eerdergenoemde Woo-invoeringstoets, te kijken hoe we het beter kunnen doen.

Vraag 4

Wat vindt u ervan dat 69 procent van journalisten die ervoor kiezen om geen Woo-verzoeken in te dienen die keuze maken vanwege de te lange doorlooptijd van de afhandeling?

Antwoord 4

Wanneer journalisten afzien van het indienen van Woo-verzoeken in verband met een (te) lange doorlooptijd, dan is dit niet in lijn met de bedoeling van de wet. De Woo verankert het recht op toegang tot overheidsinformatie voor eenieder als essentieel onderdeel van onze democratische rechtsstaat. Hierbij hoort het (eenvoudig) kunnen indienen van Woo-verzoeken en op tijd de gevraagde overheidsinformatie ontvangen. Laatstgenoemde blijkt helaas vaak nog niet goed te gaan.² Om deze reden blijf ik, samen met individuele bestuursorganen, hard werken aan het verbeteren van de doorlooptijden van Woo-verzoeken.

Vraag 5

Hoe kijkt u naar quotes uit het onderzoek van journalisten als «het lijkt soms of iedere vorm van voorlichting gericht is op het verbergen van informatie», en «bij alle verzoeken die ik nu heb lopen, zijn de termijnen overschreden en zijn stukken niet geleverd waarvan ik weet dat ze in het bezit zijn van de desbetreffende organisatie»? Deelt u de mening dat er een cultuur van tegenwerking en geheimhouding bestaat bij de ministeries?

Antwoord 5

Ik betreur het dat het onderzoek van het ACOI constateert dat journalisten een cultuur van tegenwerking en geheimhouding ervaren bij ministeries. Journalisten hebben een belangrijke controlerende taak in onze rechtsstaat en zijn belangrijke gebruikers van de Woo. Mede hierom vind ik het goed dat het ACOI een dergelijk onderzoek heeft uitgevoerd. Als stelselverantwoordelijk bewindspersoon voor het openbaarheidsbeleid vind ik het essentieel dat bestuursorganen zoveel mogelijk openbaarheid betrachten bij de uitvoering van hun taken en zich daarbij houden aan bestaande wet- en regelgeving.

² Kamerstuk, 31 490, nr. 328.

Gelet op de huidige afhandelingstermijnen van Woo-verzoeken, kan ik mij voorstellen dat het gevoel bestaat dat er mogelijk onvoldoende prioriteit wordt gegeven aan de afhandeling van Woo-verzoeken. En alhoewel er op het gebied van cultuur en gedrag zeker nog stappen te zetten zijn, zie ik tegelijkertijd ook veel ambtenaren die hard werken om alle werkzaamheden, waaronder het openbaar maken van informatie, goed en zorgvuldig uit te voeren. Mede als gevolg van de huidige staat van de informatiehuishouding en de omvang en complexiteit van een deel van de verzoeken is het niet eenvoudig om (bepaalde) Woo-verzoeken snel af te handelen. Het uitvoeren van de Woo vergt op dit moment dan ook veel tijd, capaciteit en financiële middelen van bestuursorganen. Verschillende ministeries zijn momenteel bezig met het uitbreiden van de capaciteit om Woo-verzoeken af te handelen. Daarnaast zijn andere maatregelen nodig voor verbeteringen. Het is daarom van belang dat de knelpunten van zowel informatieverzoekers als uitvoerders door een extern bureau in kaart worden gebracht in het kader van de Woo-invoeringstoets, waarna verdere stappen gezet kunnen worden om de knelpunten te verbeteren.

Vraag 6

Hoe reageert u op de claim van Follow the Money dat de cultuur van wantrouwen tegenover journalisten is gegroeid? Welke stappen gaat u zetten om ervoor te zorgen dat ministeries journalisten serieus nemen?³

Antwoord 6

De uitkomsten uit het onderzoek onder journalisten zijn voor mij een indicatie dat er nog een wereld te winnen is rondom het wederzijdse vertrouwen tussen journalisten en bestuursorganen. Een gebrek aan vertrouwen is niet bevorderlijk bij de uitvoering van de Woo. Ik vind het daarom van belang dat partijen meer en vroegtijdiger met elkaar in gesprek gaan, onder andere over de afhandeling van een Woo-verzoek. Dit zal naar mijn verwachting er niet alleen voor zorgen dat een verzoeker sneller de informatie ontvangt waar hij naar op zoek is en de uitvoeringslast voor bestuursorganen verlagen, maar ook het wederzijds begrip en vertrouwen tussen journalistiek en de overheid verbeteren.

Daarnaast zie ik het ook als mijn verantwoordelijkheid om het wederzijds vertrouwen en de relatie tussen journalistiek en de overheid te versterken. Daarvoor zijn zichtbaarheid en dialoog van belang. In dat kader zijn we vanuit mijn ministerie daarom gestart met het meer in gesprek gaan met gebruikers van de Woo, waaronder journalisten. Deze gesprekken maken inzichtelijk waar journalisten in de praktijk tegenaanlopen en waar zij verbeterpunten zien. Daarnaast is een invoeringstoets op de Woo uitgevoerd, waarin de ervaringen en perspectieven van journalisten en andere gebruikers van de Woo zijn meegenomen.

Vraag 7

Kunt u een overzicht geven van hoe de afhandelingen van Woo-verzoeken bij de ministeries nu verloopt? Kunt u daarbij specifiek ingaan op de situatie bij het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, waar al sinds augustus geen WOO-besluiten meer zijn gepubliceerd? Kunt u daarbij aangeven hoeveel personeelskosten hiermee gemoeid zijn?

Antwoord 7

Vanaf dit jaar rapporteren we jaarlijks in de Jaarrapportage Bedrijfsvoering Rijk (JBR) over de afhandeling van Woo-verzoeken.⁴ Deze rapportage wordt jaarlijks in mei op verantwoordingsdag aangeboden aan uw Kamer. In deze rapportage wordt onder andere per ministerie gerapporteerd over hoeveel Woo-verzoeken er in een jaar zijn ontvangen, hoeveel er binnen en buiten de wettelijke of afgesproken termijn zijn afgehandeld en hoeveel er nog openstaan.

De afhandeling van informatieverzoeken is complex en verschilt per ministerie. In een eerdere Kamerbrief heeft de toenmalige Minister van BZK

³ Follow The Money, 26 oktober 2023 (<https://www.ftm.nl/artikelen/rapport-accoi-ervaringen-journalisten-woo-wet-open-overheid>).

⁴ Kamerstuk 31 490, nr. 328.

uiteengezet hoeveel verschillende rollen te onderscheiden zijn bij de afdoening van een Woo-verzoek en dat voor veel van de betrokken ambtenaren het afhandelen van Woo-verzoeken niet geldt als hun enige kerntaak.⁵ Hierdoor is het tot dusver niet mogelijk om een overzicht te geven van de hoeveelheid personeelskosten die gemoeid zijn met de afhandeling van Woo-verzoeken.

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) publiceert Woo-besluiten met betrekking tot Covid-19 en bijbehorende documenten sinds begin september 2023 op een nieuw platform: www.open.minvws.nl. Documenten op dit platform zijn individueel toegankelijk en doorzoekbaar op zoektermen.⁶ Ik heb geen zicht op het aantal Woo-besluiten dat zij hierop publiceren. Niet-corona gerelateerde Woo-besluiten publiceert VWS via www.minvws.nl.

Vraag 8

Welke stappen gaat u zetten om de afhandeling van Woo-verzoeken te verbeteren en het vertrouwen van journalisten in de openbaarheid van de overheid te herstellen?

Antwoord 8

Er ligt een grote opgave voor alle ministeries en voor BZK als stelselverantwoordelijk ministerie om de afhandeling van Woo-verzoeken te verbeteren. Het is duidelijk dat de Woo-termijnen vaak niet worden gehaald, en deze situatie moeten we verbeteren. Door de jaarlijkse rapportage in de JBR hebben we vanaf dit jaar inzicht in hoe het ervoor staat met de afhandeling van Woo-verzoeken per ministerie. Zoals aangegeven in eerdere antwoorden is door middel van de Woo-invoeringstoets gewerkt aan een inventarisatie van knelpunten voor gebruikers en uitvoerders van de Woo met daarbij concrete aanbevelingen voor geconstateerde knelpunten. Het ACOI en de regeringscommissaris Informatiehuishouding worden gevraagd om hierop te reflecteren en te komen met een advies voor de knelpunten van openbaarmaking op verzoek. Op grond hiervan zal er een kabinetsreactie volgen, waarin maatregelen aangekondigd worden om de toegang tot overheidsinformatie te verbeteren. Tot slot treden we vanuit mijn ministerie meer in dialoog met de journalistiek, onder andere om beter zicht te krijgen op hoe zij de Woo en de afhandeling van Woo-verzoeken ervaren. Ook deze input en de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport van het ACOI zullen betrokken worden bij de kabinetsreactie.

⁵ Kamerstuk 32 802, nr. 52.

⁶ Het platform van VWS is te vinden via: www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/contact/woo-verzoek-indienen.